

Parodoje Rietave – lyg žydinčių ir čiulbančių sodų paunksmėje arba laimingų Musteikos Pasaulio žmonių apsuptyje

Vytas RUTKAUSKAS

Tęsiant prieš porą dešimtmečių prasidėjusį Rietavo kultūros istorijos muziejaus bendradarbiavimą su Merkinės krašto muziejumi ir kitomis šio istorinio Dzūkijos miesto kultūros įstaigomis, artėjant Adventui Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejuje 2025 m. lapkričio 22 d. atidaryta nauja Merkinės parodų galerijos „Šalcinis“ paroda. Tiksliau pasakius, ne viena, o trys vienoje ekspozicijoje harmoningai derančios trijų talentingų autorių skirtingo žanro parodos.

Ekspozicijos papėdėje išsidėstę menininkės Elvyros Teresės Petraitenės keramikos darbų kolekcijos „Prakalbintas Merkinės molis“ personažai. Į tolimus horizontus ilgesingai žvelgiančios karūnuotos deivės, kitos mitologinės būtybės, veržliai šuoliuojantys sparnuoti raiteliai, išraiškingi kažkada girdėtų pasakų ir legendų herojai... Daugelis šių eksponatų – tikri keramikos meno šedevrai. Subtiliai išjausta skulptūrinė plastika, vaizduotės ribas pranokstantis juvelyrinis dekoras kiekvienam iš jų suteikia nepakartojamo šventinio puošnumo ir unikalumo bruožų. Neatsitiktinai šios kolekcijos autorei jau senokai yra suteiktas Lietuvos meno kūrėjos statusas, skirta įvairių garbingų nominacijų ir apdovanojimų. E. T. Petraitenės parodos ne kartą eksponuotos Lietuvos ir užsienio šalių (Prancūzijos, Italijos ir kt.) parodinėse erdvėse. Nemažai šių keramikos šedevrų saugoma Lietuvos nacionalinių ir kitų muziejų rinkiniuose.

Žadindama šventinio ilgesio ir nerealaus erdvinio lengvumo jausmus į bendrą ekspoziciją harmoningai įsikomponuoja ir tautodailininkės Laimos

Savišcevienės kolekcija „Žy dintys ir čiulbantys šiaudiniai sodai“. Puikiai įvaldžiusi dzūkiškų verbų ir puokščių iš džiovintų gėlių komponavimo, vaškinių žvakių liejimo ir kitų tradicinių amatų paslaptis, L. Savišcevienė savo kūryboje pirmenybę skiria pynimui iš šiaudelių. Paprastas rugio šiaudas – mėliausia menininkės naudojama medžiaga, iš kurios ir gimsta, anot autorės, „Dangaus sodai“.

Rašydama apie savo kūrybą tautodailininkė primena, kad iš spindinčių rugio stiebelių suverti sodai yra laimę į namus nešantis simbolis. Senovėje juos kabindavo garbingiausioje vietoje virš stalo seklyčiose vestuvių, Velykų, kitų švenčių progomis. Galima tik pasidžiaugti, kad iš didžiulės „Dangaus sodų“ kolekcijos, kuri buvo eksponuojama Merkinės, Seinų, Punsko, Zalcburgo parodose, keletas sodų per visą šventinį laikotarpį džiugins ir Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus lankytojus.

Tarsi simbolinė horizonto juosta iš Dzūkijos atkeliavusią parodą į bendrą ekspoziciją sujungė gamtininko, fotografo, „Baltijos aplinkos“ forumo, UNESCO komisijos ir Valstybės pažangos tarybos nario, Vilniaus universiteto dėstytojo Žymanto

(Nukelta į 60 p.)

Morkvėno fotografijų paroda „Laimingi Musteikos Pasaulio žmonės“. Autorius, pristatydamas ją, kelis kartus akcentavo raktinius žodžius „ramiai, saikingai, lėtai“. Anot Žymanto, šie būdvardžiai sudaro kasdieninių žodžių apibūdinančių Musteikos kaimo pasaulį pagrindą. Jo ypatingą dvasią gali pajusti čia praleidęs bent vieną dieną, tačiau suvokti tą dvasią prireikia ne vienerių metų. Šitą šilinių dzūkų kraštą nuo civilizacijos saugo miškai ir pelkių vandenys, nepatogūs privažiavimo keliai. Naktį apšviečia ne žibintai, bet Paukščių takas, kurį atspindi sidabrinė Musteikos upelio gija. Žmogaus santykis su gamta čia išliko natūralus, pagarbus ir dėmesingas, gamtos ritmas girdisi labiau negu laikrodžio tiksėjimas. Štai kodėl, anot Žymanto, žodžiai „ramybė, saikas, lėtumas“ yra kertiniai, siekiant išsaugoti darną tarp žmogaus ir gamtos mūsų planetoje, kurioje natūraliai egzistavusi tvarka šiandien yra sujaukta ir apibūdinama kaip aštrėjančių krizių antropoceno era. Tik lėtesnis gyvenimo būdas gali užpildyti mūsų dvasios ir poreikių tuštumą, o poreikį vartoti daugiau daiktų gali pakeisti įsibuvimo gam-

toje ir betarpiško santykio su kaimynais pilnatvė.

Parodos atidarymo metu garbus muziejaus svečias iki išnaktų kalbėjo apie fotografijose įamžintus Musteikos kaimo žmones, jų kasdienybę ir šventes, pasakojo apie savo gamtosauginių tyrimų erdvę, kuri driekiasi nuo Musteikos ir Vilniaus, iki pietų Ukrainos ir Vokietijos žemių, diskutavo su parodos svečiais ir lankytojais apie gamtos ir žmogaus harmoningo ryšio atkūrimo egzistencinę reikšmę. Malonu buvo jausti, kad daugelis išsakytų minčių palietė diskusijos dalyvių širdis. Tą vakarą visi jautėmės taip, tarsi būtume susitikę ne muziejuje, o laimingų Musteikos Pasaulio žmonių apsuptyje arba žydinčių ir čiulbančių sodų paunksmėje.

Paroda veiks iki 2026 m. Trijų karalių šventės.

Vlado Gaudiešiaus nuotraukose – parodos fragmentai, autoriai, rengėjai, grupė parodos atidarymo svečių